

TOPONIMI TIPRA GRABOVCI U POKRČJU

U članku je riječ o nazivima naseljenih mjesta tipa *Grábōvci* u Pokrčju. U prvom će planu članka opis jezičnih signala kakvi se danas nalaze u njihovu izrazu biti ostvaren analizom njihove tvorbone i njihove morfemske strukture kao i opisom značenjskog sadržaja kakav ovi toponimi imaju u našem vremenu i kakav su imali u trenutku toponimizacije. U drugom će planu biti opis nejezične stvarnosti koja je kao motiv nominacije imala presudnu ulogu u oblikovanju jezičnih elemenata u njihovim postavama. Uz desetak toponima iz drniške, kninske i skradinske okolice bit će za usporedbu spomenuti i toponimi istog tvorbenog tipa iz preostalog dijela sjevernodalmatinskog prostora.

Sažetak: *Model po kojem su oblikovani toponimi tipa Grábōvci u sjevernoj Dalmaciji velike je starosti. Model je još uvijek živ i produktivan u tvorbi obiteljskih nadimaka. Toponime ovoga tvorbenog tipa u Pokrčju autor opisuje opisom dijelova njihova izraza. Po tvorbenoj analizi toponimi su dvodijelne strukture. Tvorbena im je osnova izvedena sufiksom -ovci (ako završava na nepalatalni suglasnik: Brātiškōvci, Grábōvci, Pirāmatōvci, Sūknōvci i Širitōvci) ili -evci (ako završava na palatal: Ivōšēvci, Lādēvci i Miļēvci). I po morfemskoj su analizi ovi toponimi dvodijelni samo što im je gramatički dio, tj. segment -ovci/-evci, tromorfeman jer se sastoji od morfema -i, od morfema -c < -ac i od morfema -ov/-ev.*

Na osnovi ovakve analize autor zaključuje da se u leksičkom dijelu toponima tipa Grábōvci nalazi antroponim, vjerojatno osobno ime, te da su u segmentu -ovci/-evci značenjske komponente množina, članovi i pripadnost. Primarno su ovi toponimi bili oznake za ljudske zajednice iz predturskog vremena i to vlaške zadruge jer su vlaški nomadi u potrazi za boljom ispašom, krećući se planinskim lancem od Makedonije, preko Kosova, Crne Gore, Srbije, Bosne i Hercegovine, došli i u Hrvatsku, najviše u sjevernu Dalmaciju, kako to pokazuje obilna historiografska literatura. S vremenom je oznaka za ljudsku zajednicu postala oznaka za mjesto njezina prebivališta. Time su nastupile promjene u značenjskom sadržaju toponima na -ovci/-evci. Toponimi tipa Grabovci i obiteljski nadimci tipa Dadeškovci u Pokrčju pripadaju istom tvorbenom modelu, ali različitim vrstama onomastičkih znakova.

Ključne riječi: *Pokrčje, toponim, model tvorbe, tvorbena analiza, morfemska analiza, vlaška zadruga, obiteljski nadimak*

I. PRISTUP TEMI

Toponimi tvoreni cufiksom -ovci/-evci vrlo su stari. Tvorbeni model po kojem su oblikovani javlja se u vremenskoj okomici nakon modela po kojem su oblikovani toponimi na -ani sa značenjem „stanovnici prema smještaju u prostoru”¹ i prije modela po kojem su oblikovani toponimi na -ić/i, tj. toponimi prezimenskog oblika. Toponime tipa *Grábōvci* u Pokrčju treba nastankom smjestiti u predtursko vrijeme. I prema pisanim dokumentima neki se od njih javljaju u 14. i 15. stoljeću.² Zbog takve starosti izgubljeno im je prvotno značenje. U tome treba vidjeti razlog što im ne možemo sa sigurnošću protumačiti sve izrazne i značenjske vrijednosti leksičkog dijela toponomastičke postave, tj. segment koji se nalazi ispred sufiksa -ovci/-evci.

Poput svih ostalih toponima i toponime na -ovci možemo najbolje objasniti opišemo li im jezične elemente u strukturi znaka i smjestimo li ih u onomastički sustav, u sustav tvorenic na -ovci/-evci svih onomastičkih vrsta. Opisat ćemo ih i kao sociolingvističke fenomene povezujući im jezične signale u strukturi izraza s onim realnostima iz nejezične zbilje s kojima poredak značenjskih dijelova u njihovim jezičnim postavama nije slučajno podudaran. S ovog je stajališta posebno interesantan toponim *Miljēvci*. U njegovu su izrazu svi jezični signali kakvi su i u ostalih toponima na -ovci/-evci, ali se od svih ostalih u sjevernodalmatinskom prostoru razlikuje po tome što nije oznaka samo za jednu nejezičnu realnost, samo za jedno naseljeno mjesto, nego je oznaka za širi prostor u kojem je čak sedam toponomastičkih oznaka za sedam naseljenih mjesta.³ U jezičnim signalima ovoga toponima ne možemo naći odgovor na pitanje zašto je to tako.⁴ Ovaj je primjer još jedan dokaz za spoznaju da se u jezičnoj analizi toponomastičkih leksema iz daleke prošlosti mogu otkriti samo neke pojave nejezične stvarnosti iz vremena njihove toponimizacije i da mnoge od njih ostaju prekrivene velom tajne bez obzira na to koliko je jezična analiza jezično valjana.

II. JEZIČNI OPIS

Toponimima na -ōvci/-ēvci iz Pokrčja *Brätiškōvci*, *Grábōvci*, *Ládēvci*, *Pirāmatōvci* (iz šibensko-skradinskog), *Drīnōvci*, *Miljēvci*, *Sūknōvci*, *Širitōvci* (iz drniškog), *Ivòšēvci* (iz kninskog dijela) te onima iz preostalog sjevernodalmatinskog prostora *Bánjēvci*, *Müškōvci*, *Radòšinōvci* i *Stānkōvci* opisat ćemo vrijednosti i izraza i značenja rastavimo li ih na mjestima na kojima se nalaze značajnije obavijesti o prirodi njihovih struktura.

¹ Bjelanović 2008, str. 71 i 73, bilj 10.

² Skok 1921, str. 113, 118.

³ Pilić 2008, str. 373.

⁴ Pilić (ibid., str. 379) pronalazi vjerojatan razlog praćenjem ubikacija na geografskim kartama.

1. Tvorbena analiza

Po tvorbenoj ćemo analizi sve toponime ove tvorbenne strukture rastaviti na dva dijela, na tvorbeni sufiks i na tvorbenu osnovu. Tvorbeni sufiks -ōvci/-ēvci složene je prirode po podrijetlu, ali se u strukturi ovih tvorenica očituje kao zasebna tvorbeni jedinica, cjelovita ne samo odsječnim nego i nadodsječnim dijelom forme, tj. dugim slogom na mjestu na kojem se slog produljuje zakonitošću sonantnog duljenja. Zavisno od prirode dočetnog suglasnika tvorbenne osnove sufiks se ostvaruje kao -ōvci (iza nepalatala) ili kao -ēvci (iza palatala u toponima *Bánjēvci*, *Ivòšēvci*, *Ládēvci*, *Miljēvci*). Tvorbena je osnova, za razliku od sufiksa, u svakoga od njih posebna cjelina, različita svojom formom u odnosu na formu u svih ostalih toponima. Sa sigurnošću možemo samo reći da se u tvorbenoj osnovi nalazi onomastički znak kojim se ostvaruje identifikacija osobe, prije svega osobno ime kojemu nije moguće pouzdano definirati vrijednost izraza ponajviše zbog činjenice da su se u dalekim vremenima ljudi identificirali znakovima kakvih danas nema u antroponimikonu našeg jezičnog prostora, npr. **Bratiško*, **Grabo*, **Piramat*, **Sukan* ili **Širit* iz osnove nekih od toponima iz Pokrčja.

Nije u svih onomastikâ koji završavaju na -ōvci ovaj segment njihova izraza ujedno tvorbeni sufiks. Tako npr. -ōvci nije sufiks dvosložnog dočetka u naziva *Grāōvci*, naziva dijela naselja sela Brguda (Benkovac) nazvano prema množinskom obliku prezimena njegovih stanovnika, prezimena *Grāovac*, očito prezimena koje je konverzijom etnonimske oznake za stanovnika *Grāhova* postalo oznakom za prezimensku determinaciju.⁵ Zato granica među dijelovima tvorbenne strukture toponima tipa *Grábōvci* i mikrotoponima tipa *Grāōvci* nije na istom mjestu.

2. Morfemska analiza

Po ovoj vrsti analize toponime tipa *Grábōvci* podijelit ćemo na gramatički i na leksički dio znaka. U gramatičkom su dijelu tri morfema. Morfemom -i ostvaruju se gramatičke kategorije roda, broja i padeža, tj. nominativ množine muškoga roda. Alomorf -c < -ac tvorbenne je prirode i znači „članovi zajednice”. Tvorbene je prirode i morfem -ov (-ev). Njime je označena pripadnost. Kako se ovim morfemom tvore u prvom redu imenice koje označavaju živa bića,⁶ i on je poput ostala dva morfema u gramatičkom dijelu pouzdan oslonac za valjano tumačenje prirode leksičkog dijela toponima na -ovci/-evci.

Leksički je dio u ovoj vrsti analize ista vrijednost kao što je u tvorbenoj analizi tvorbeni osnova u strukturi toponima tipa *Grábōvci*. Leksički dio znaka može biti u jezičnoj harmoniji s gramatičkim dijelom samo kad je njime označena kakva

⁵ Sličan je primjer naslov Andrićeve pripovijetke *Veletovci*. Tvorbenu strukturu ovoga znaka najbolje objašnjava piščev tekst da je «nevolja doterala Stojana Veletovca u Bosnu, u okolinu njegovog sela Veletova», Andrić 1963, str. 135, i činjenica da je pored Stojana u pripovijeci najznačajnija ličnost njegov stric, «čiča Miloje», pa naziv Andrićeve proze ima značenje «ljudi iz Veletova».

⁶ RPS s. v. -ov/-ev.

osoba, kao što je osobnim imenom označena u toponima *Andrijevc*, *Bartolovci*, *Benkovci*, *Bogdanovci*, *Bogičevci*, *Dragolovci*, *Dragovci*, *Ivanovci*, *Ladimirevci*, *Mihaljevci*, *Mikanovci*, *Milaševci*, *Mirkovci*, *Mladeškovci*, *Peratovci*, *Perkovci*, *Petrijevci*, *Radikovci*, *Rajčilovci*, *Smoljanovci*, *Veliškovci*, *Vitojevci*, *Vinkovci*, *Vučevci* itd.⁷ Vjerojatno se ista vrsta antroponima nalazi u leksičkom dijelu i u toponima kao što su *Budrovci*, *Divoševci*, *Doborovci*, *Đeletovci*, *Galjipovci*, *Palackovci*, *Pasikovci*, *Piškorevci*, *Punitovci*, *Skenderovci*, *Stekerovci*, *Sulkovci*, *Šemovci*, *Šodolovci*, *Tompojevci* itd.⁸ samo su u njih znakovi za identifikaciju osobe ostvareni jezičnim osobinama antroponimikona nekog od aloglotskih idioma sa šireg balkanskog prostora.

Prema prirodi leksičkog dijela mogli bismo toponime tipa *Grábōvci* iz Pokrčja svrstati u tri skupine. U prvoj su oni toponimi kojima segment ispred -ovci/-evci nije prepoznatljiv jer ga ne možemo dovesti u vezu sa segmentima odgovarajućih izraznih i značenjskih odlika u idioglotskih antroponima. Uz tri toponima iz Pokrčja, tj. *Pirāmatōvci*, *Sūknōvci* i *Širitōvci*, takav je i segment u toponima *Mūškōvci*⁹ iz šireg sjevernodalmatinskog prostora. U drugoj su skupini toponimi s tvorbenim morfemima u leksičkoj strukturi kakvih s vrlo velikim brojem primjera ima i u suvremenoj antroponimiji, tj. s morfemom -oš(a) u toponima *Ivōšēvci* i morfemima -iš(a), -ko u toponima *Brātiškōvci*.¹⁰ U trećoj su skupini toponimi *Grábōvci*, *Lādēvci* i *Miljēvci* kojima je jednosložna postava leksičkog dijela znaka nastala karakterističnim pokraćivanjem kakvog antroponima, usp. Gabro < Gabrijel, Vlado < Vladimir ili Milj/a < Miloslav, Milivoj.¹¹

3. Značenjski sadržaji

Dotoponomastički¹² značenjski sadržaji toponomastičkih znakova tipa *Grábōvci* ostvareni su značenjskim komponentama *mnoštvo*, *članovi zajednice*, *pripadnost* i *čelnik zajednice*, a u izrazu morfemima različite prirode: fleksemom -i, alomorfom -c tvorbenog morfema -ac, sufiksom -ov/-ev te leksičkim morfemom, tj. antroponimom kojim se identificira čelnik zajednice. Značenjski sadržaji toponima na -ovci/-evci iz vremena njihove onimizacije podudarni su sa značenjskim sadržajima obiteljskih nadimaka *Dādeškōvci*, *Jōkanōvci*, *Pilīžanōvci*, *Šātrnōvci* itd. iz

⁷ Primjeri su iz IMJ i PSH.

⁸ Primjeri su iz istog izvora, tj. iz IMJ i PSH.

⁹ Bjelanović 2007, str. 41/42, bilj. 16.

¹⁰ Idioglotskih su odlika i morfemi u leksičkom dijelu toponima *Radōšinōvci* i *Stānkōvci* iz benkovačkog kraja.

¹¹ Neke od primjera pokraćivanja v. u: Bjelanović 2007, str. 320 i 355.

¹² Pod dotoponomastičkim razdobljem podrazumijevam vrijeme koje je trajalo onoliko dugo koliko je među sudionicima u prijenosu onomastičke obavijesti trajala spoznaja o izvornim vrijednostima i plana izraza i plana značenja onomastičkog znaka.

aktualnog antroponimikona¹³ i podudarni s morfemima u izrazu ove vrste onomastičkih znakova.

Izvorne značenjske vrijednosti toponima na -ovci/-evci postupno su iščezavale iz svijesti onih kojima su ovi znakovi služili za orijentire u prostoru. Praznjenjem značenja „pripadnici nekog čelnika zajednice koji prebivaju na nekom lokalitetu” i zamjenom takva značenja jedino značenjem „lokalitet” završen je proces u kojem su promjene ostvarene samo na značenjskom planu toponoma tipa *Grábōvci* iz Pokrčja.

4. Analoški oblici

Pod analoškim oblicima podrazumijevam oblike toponima u sjevernodalmatinskom prostoru u kojih dočetak -ovci izvorno nije sufiksalna jedinica. U Pokrčju bi analoškog oblika mogao biti toponim *Drínōvci*. Na jednom mjestu u jezičnoj literaturi toponimu je osnova protumačena kao ikavski oblik apelativa *drijen*¹⁴ i cijela tvorenička struktura kao izvedenica sufiksom -janin s dvije potvrde s početka 15. stoljeća.¹⁵ Ovakvim bi tumačenjem naziva ovoga lokaliteta kao naziva s fitonimskom motivacijom tvorbene osnove toponim pripadao sustavu u kojem je i toponim *Brištani*.¹⁶ Prema dočetu -ovci aktualnog naziva mjesta uz rijeku Krku toponim *Drínōvci* pripadao bi drugom sustavu, sustavu toponima tipa *Grábōvci*, u kojem je i toponim *Širitōvci* iz neposrednog susjedstva. Zato bi toponim *Drínōvci* mogao biti analoški oblik i bio bi hibridne prirode s očitim neskladom među dotoponomastičkim značenjskim dijelovima leksičkog i tvorbenog morfema u tvoreničkoj strukturi.

Drugi je primjer analoškog oblika toponim *Bánjēvci* u benkovačkom kraju. Prema Skokovu tumačenju¹⁷ naziv je nastao preinakom dvočlane sintagme *Banja Vas* značenja „banovo selo” u jednočlani naziv *Banjevac* i to u govoru novoštokavaca koji su za turskih ratova naselili sjevernodalmatinsko područje i nepoznati leksem *vas* iz čakavskog idioma zamijenili sufiksom sličnog suzvučja, sufiksom -ac. Kasnije je jedninska forma toponima oblikovana po tvorbenom modelu značajne plodnosti, modelu kojim su oblikovani još toponimi *Müškōvci*, *Radòšinōvci* i *Stánkōvci* iz istog prostora.

¹³ Bjelanović 1989, str. 290, 293, 299, 301.

¹⁴ Onisko drvo, stablo žuta cvijeta i kiselo-trpka ploda.

¹⁵ 1402. vila *Drinovlana*, 1405. villa *Drinovgliane* prope Karka, Skok 1921, str. 113.

¹⁶ Bjelanović 2008, str. 81.

¹⁷ RPS s. v. vas.

III. NEJEZIČNE REALNOSTI U OBLIKOVANJU TOPONIMA

U Pokrčju su naselja tipa *Grábōvci* bila u trenutku toponimizacije zadružne zajednice. Njima su na čelu bile starješine, a članovi zadružnog kolektiva bili su im podređeni i prepoznatljiviji izvan zajednice samo antroponomastičkom identifikacijom njihova čelnika. Ovakvim su odnosima nadređenosti i podređenosti motivirani značenjski signali u strukturi izraza gramatičkog i leksičkog dijela znakova jednako onih tipa *Grábōvci* u Pokrčju kao i tolikih na širem balkanskom prostoru od Makedonije, Kosova, Crne Gore, Srbije, Bosne, Hercegovine i Hrvatske sve do slovenske granice: *Bobojevci*, *Dragoljevci*, *Guriševci*, *Kalanjevci*, *Kostadinovci*, *Pilatovce*, *Radivojevci*, *Srezojevci*, *Šiljegovci*, *Šišatovci*, *Ursulovci*, *Vojkovci*, *Zaskovci*, *Žitkovci* itd.¹⁸

Onako kako su u osnovi naziva vlaških zadruga *Lepčinovci*, *Ratiševci*, *Tudoričevci* itd. vlaška imena *Lepčin*, *Ratiš* i *Tudoric*,¹⁹ tako bi u osnovi toponima tipa *Grábōvci* u Pokrčju mogla biti ili vlaška imena ili slavenizirana imena iz vlaškom antroponimikona. Za ovakvu bi pretpostavku mogle biti potvrda neke od historioografskih istina. Pašnjački su predjeli Bosne, Crne Gore, Hercegovine, Kosova i Srbije bili u XIV. i XV. stoljeću puni Vlaha koji su se u potrazi za boljom ispašom i boljim klimatskim uvjetima neprestano kretali ne samo uzdužno, prateći planinske lance od Makedonije do Slovenije, nego i poprečno, od mjesta pogodnih za ispašu do zimovnika u podnožju planina. U Hrvatskoj ih je najviše bilo između Cetine i Zrmanje.²⁰ U Pokrčju se Vlasi spominju 1322. g. kao oslonac bribirskom banu Mladenu Šubiću u borbi protiv njegovih neprijatelja.²¹ Historiografi tu godinu smatraju prvim spomenom Vlaha u Hrvatskoj,²² iako bi izbjivanje pašnjačkih nomada u dalmatinskom prostoru trebalo pomaknuti koje stoljeće unazad kad se vlaška imena susreću u Dalmaciji već od IX. stoljeća.²³ Prostor između dviju dalmatinskih rijeka bio je Vlasima pogodan za trgovinu, jer su im staništa bila u zaleđu primorskih gradova Zadra, Šibenika i Trogira, pogodan za ljetnu ispašu, jer su se nalazili nadomak planinskim pasištima na Velebitu, Dinari, Promini i Svilaji te pogodan za zimovanje u podnožju planinskog lanca u pokretnim selima, tzv. katunima, bliže moru i blažoj klimi.

¹⁸ Novaković 1965, str. 37-48.

¹⁹ Ibid., str. 42.

²⁰ Šišić 1975, str. 87; Mirdita 2004, str. 301, 356.

²¹ Lucić 1979, str. 394; Mirdita 2004, str. 114.

²² Klaić 1897, str. 132.

²³ Jireček 1952, str. 87.

Današnji su toponimi tipa *Grábōvci* u Pokrčju isto što i nazivi vlaških katuna iz predturskih vremena u sjevernoj Dalmaciji. Za dokaz ovoj slutnji ističem najprije njihov sadašnji raspored u dalmatinskom prostoru. Svi se nalaze u podnožju planinskog lanca koji prati jadransku obalu, svi su oblikovani kao cjeline na reljefu oskudne vegetacije, na proplancima i krčevinama nevelika prostora, i svi se svojom množinskom formom familijskog značenja razlikuju zajedno s toponimima na -ić/i, na -ci i na -ani/-ane od toponima i priobalnog pojasa i jadranskog otočja.²⁴ Po vremenu nastanka i po morfološkim osobinama tla na kojem se nalaze razlikuju se i od slavonskih toponima na -ovci/-evci. U Slavoniji se sustav naziva naseljenih mjesta ovoga tvorbenog tipa²⁵ oblikovao za turskih ratova na Balkanu po modelu *antroponim* + *-ovci/-evci*, ali primjeri u njemu nisu nastali konverzijom od naziva za katune u nazive za stalno naseljena mjesta²⁶ kao što su nastali toponimi tipa *Grábōvci* u sjevernoj Dalmaciji.

Od dva plana toponomastičkog znaka jedino je izraz postojan. Toponimima na -ovci u Pokrčju izraz traje u nepromijenjenom obliku od trenutka toponimizacije u kasnom srednjem vijeku do danas. Drugi plan, tj. dotoponomastičko značenje, zapravo nejezična stvarnost kao motiv po kojem su poredani signali u jezičnom znaku, s vremenom je nestao jer nije bio u funkciji toponomastičke obavijesti. Posebno su iz jezičnog znaka brzo iščezavale nejezične realnosti u toponima u kojih je identifikacija lokaliteta bila ostvarena identifikacijom njegovih žitelja, kao što je bila ostvarena u toponima na -ovci/-evci. Tako se prezimskim znakom nekadašnjih stanovnika nazivaju današnja naseljena mjesta *Biočić*, *Bogatić/i*, *Karalić/i*, *Ljubotić*, *Miočić*, *Mirlović*, *Parčić*, *Radonić*, *Ružić*, *Umljanović*, *Velušić* (Drniš), *Golubić*, *Kovačić*, *Orlić*, *Radučić* (Knin), *Krković*, *Perković*, *Sonković*, *Žažvić* (Šibenik) i tolika još u Pokrčju drugačijih tvorbenih odlika (npr. *Cicvare*, *Gaćelezi*, *Kljake*, *Kaočine*, *Konjevrate*, *Pađene*, *Varivode*)²⁷ iako danas nema u njima žitelja s prezimenom odgovarajućeg izraza. Nejezičnu zbilju kao motiv u oblikovanju signala u strukturi izraza toponima na -ovci/-evci opisujemo kao istinu onoliko vjerojatnu koliko međusoban odnos dviju realnosti valjano dovodimo u uzročno-posljedičnu vezu.

²⁴ Skok 1950, str. 265.

²⁵ Samo ih u požeškom kraju ima preko trideset, v. PSH, str. 162-168.

²⁶ Kako se daje zaključiti prema: Mirdita 2004, str. 263.

²⁷ Tek s nekim razgovornim varijacijama forme, npr. *Kačine* < *Kaočine*, v. Pilić 2008, str. 373.

IV. ZAKLJUČAK

Onomastički model *antroponim* + *-ovci/-evci* vrlo je star, još uvijek živ i plodan. Najviše potvrda ima u toponimiji i antroponimiji. Po njemu je ostvareno desetak toponima u Pokrčju, tj. *Brātiškōvci*, *Grábōvci*, *Ivòšēvci*, *Ládēvci*, *Miljēvci*, *Piràmatōvci*, *Sùknōvci* i *Širitōvci*, a u sjevernodalmatinskom su arealu još *Müškōvci*, *Radòšinōvci* i *Stânkōvci*. Jezične im se osobine najbolje otkrivaju segmentacijom njihova izraza. Po tvorbenoj analizi svi su dvodijelne strukture: tvorbeno osnova izvedena sufixsom *-ovci/-evci*. Dvodijelni su i po morfološkoj analizi, samo što im je za razliku od leksičkog dijela gramatički dio tromorfeman jer segment *-ovci/-evci* možemo rastaviti na oblikotvorni morfem *-i* te na dva tvorbeno morfema.

Iz odnosa među dijelovima izraza ovih toponima segmentacijom otkrivamo motiv njihova nastanka i značenjske vrijednosti koje su imali u trenutku toponimizacije. Motivirani su antroponimom, najvjerojatnije osobnim imenom koji se nalazi u leksičkom dijelu izraza i članovima zajednice koji s osobom identificiranom antroponomastičkim znakom stoje u nekom odnosu pripadnosti. Ovakve značenjske sadržaje imaju i obiteljski nadimci tipa *Dädeškōvci* u sadašnjem antroponimikonu sjevernodalmatinskog areala. Kako su i toponimi tipa *Grábōvci* i obiteljski nadimci tipa *Dädeškōvci* oblikovani po istom tvorbenom modelu, možemo prema izraznim i značenjskim signalima novijeg onomastičkog leksika uz pomoć etnografske i historiografske literature pouzdano zaključiti da su onomastički znakovi na *-ōvci/-ēvci* u Pokrčju bili u predturskom vremenu oznake za vlaške zajednice i da im se izgubilo prvotno značenje s nekoliko značenjskih komponenti otkako su bez promjena u izrazu počeli označavati lokalitete. Otud u toponima tipa *Grábōvci* u Pokrčju vrlo velika razlika između njihova dotoponomastičkog (nekadašnjeg) i njihova toponomastičkog (sadašnjeg) značenjskog sadržaja.

Literatura

1. Djela navedena kraticom

IMJ *Imenik mesta u Jugoslaviji 1973*. Beograd: Službeni list.

PSH *Popis stanovništva Republike Hrvatske 1991*. Zagreb: Republički zavod za statistiku.

RPS Skok, Petar 1971-1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: JAZU.

2. Djela navedena autorovim prezimenom

Andrić, Ivo 1963. *Nemirna godina*, Sabrana djela, knj. V. Zagreb: Mladost.

Bjelanović, Živko 1989. Rječnik antroponima Bukovice, u: *Onomatološki prilozi*, knj. X. Beograd: SANU.

Bjelanović, Živko 2007. *Onomastičke teme*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Bjelanović, Živko 2008. Toponimi etnonimskog podrijetla u Pokrčju, u: *Godišnjak Titius*, god. I, broj 1. Split: PMF.

Jireček, Konstantin 1952. *Historija Srba*, knj. I. Beograd: Naučna knjiga.

Klaić, Vjekoslav 1897. *Bribirski knezovi*. Zagreb: Matica hrvatska.

Lucić, Ivan 1979. *Povijesna svjedočanstva o Trogiru*, knj. I. Split: Čakavski sabor.

Mirdita, Zef 2004. *Vlasi u historiografiji*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.

Novaković, Stojan 1965. *Selo*. Beograd: SKZ.

Pilić, Šime 2008. Miljevci – jedno ili sedam sela, u: *Godišnjak Titius*, god. I, broj 1. Split: PMF.

Skok, Petar 1921. Prilozi k ispitivanju srpsko-hrvatskih imena mjesta, u: *RAD*, knj. 224. Zagreb: JAZU.

Šišić, Ferdo 1975. *Pregled povijesti hrvatskoga naroda*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.

Živko BjelanovićUDC: 811.163.42'373.2 (497.5) (282 Krka)
Original scientific paper**TOPONYMS OF GRABOVCI TYPE IN THE RIVER KRKA
VALLEY (POKRČJE)**

Abstract: *The model upon which the toponyms of Grabovci (plural) in North Dalmatia were formed seems to be a considerably old one. The model is, however, still alive and productive in forming family nicknames. The toponyms of Pokrčje (the River Krka Valley) belonging to this formation type are dealt with by the author by means of providing description of their constituent parts. According to the formation analysis, the toponyms may be said to be bipartite or composed of two parts. The formation stem has been derived by adding the suffix –ovci (if it ends in a non-palatal consonant, e.g. Brātiškōvci, Grábōvci, Pirāmatōvci, Sùknōvci and Širitōvci), or –evci (Ivòšēvci, Ládēvci and Miļjēvci, if it ends in a palatal. A morphemic analysis similarly shows these toponyms to be bipartite (composed of two parts), their grammatical segment (i.e. the suffix –ovci/-evci) being trimorphemic, since it obviously contains the morphemes –i, -c < -ac, and –o/-ev.*

It is on the basis of the above analysis that the author comes to the conclusion that the lexical part of the toponym of the Grábōvci type contains an anthroponym, presumably a personal name, while the segment –ovci/-evci seems to comprise the following semantic components: plural, members, and belonging. These toponyms seem to have been originally used to designate human communities in the pre-Ottoman times, notably the ones of Vlachs due to the fact that these nomads, in search of better pastures, are known to have moved across the mountain ridges of Macedonia, Kosovo, Montenegro, Serbia, Bosnia and Herzegovina, having eventually arrived in Croatia, mostly in North Dalmatia, as can be abundantly corroborated by the relevant historiographic literature. The part originally designating a human community has, in the course of time, changed to denote its residential locality, also affecting changes in the semantic contents of the toponyms ending in –ovci/-evci. Hence the toponyms such as Grabovci and family nicknames, e.g. Dadeškovci, both ending in the suffixes –ovci/-evci, and both frequently occurring in the area of Pokrčje, are clearly seen as belonging to the same formation model, but to different kinds of onomastic signs.

Key words: *Pokrčje (the River Krka Valley), toponym, formation model, formation analysis, morphemic analysis, Vlach community, family nickname*

Živko Bjelanović

UDC: 811.163.42'373.2 (497.5) (282 Krka)
Lavoro scientifico originale

TOPONIMI TIPO GRABOVCI A POKRČJE

Riassunto : *Modello verso cui sono modellati i toponimi del tipo Grábōvci in Dalmazia settentrionale è molto vecchio. Modello è ancora vivo e produttivo nella formazione di soprannomi familiari. I toponimi di questo tipo a Pokrčje l'autore descrive con la descrizione delle parti della sua espressione. Verso l'analisi della formazione, i toponimi sono le strutture di due parti. La base è derivata con il suffisso -ovci (se finisce alla consonante non palatale Brätiškōvci, Grábōvci, Pirāmatōvci, Sùknōvci i Širitōvci) o -evci (se finisce alla palatale Ivòšēvci, Ládēvci i Miljēvci).*

Anche verso l'analisi morfemica questi toponimi sono di due parti, però la parte grammatica, il segmento -ovci/-evci è trimorfemico perché è composto dal morfema -i, dal morfema -c<-ac e dal morfema -ov/-ev.

Sulla base di quest'analisi l'autore conclude che nella parte lessica del toponimo del tipo Grabovci si trova l'antroponimo, probabilmente il nome personale, e che nel segmento -ovci/-evci i componenti significanti sono il plurale, gli articoli e l'appartenenza. Primario, questi toponimi sono stati i segni per le comunità umani dal tempo antiturco e cooperativa di Valacchi perché i nomadi Valacchi nella ricerca della meglio pastura, muovendo per le montagne da Macedonia, attraverso Cossovo, Monte Negro, Serbia, Bosnia e Erzegovina, sono venuti in Croazia, di più in Dalmazia settentrionale. Col tempo, il segno per la comunità umana è diventato il segno per luogo del suo soggiorno. Con questo sono cominciati i cambiamenti nel contenuto significativo dei toponimi a -ovci/-evci. I toponimi del tipo Grabovci e soprannomi familiari del tipo Dadeškovci a Pokrčje appartengono allo stesso modello di formazione, però alla diversa specie onomastica.

Parole chiavi: *Pokrčje, toponimo, modello di formazione, analisi morfemica, cooperativa di Valacchi, soprannome familiare.*